StratejiCo.

Bir Darbe Teşebbüsünün Anatomisi

Yazar: Selim Oktar
İletişim: email

5 Ağustos 2016

Tarihsel Perspektif ve Gelecek Öngörüsü

2007 yılından beri kamuoyuna yönelik siyasi değerlendirme yapmıyorum. {Strateji-Mori Araştırma Şirketi} olarak gelecekte oluşmasını öngördüğümüz aşırı kutuplaşma eğiliminin siyasi çalışmaların değerini düşüreceğini öngörmüştük. Bir ticari kuruluş olarak bu ortamda yer almanın yararlı olmayacağını düşünerek siyasi araştırmalardan çekilmiştik. 15 Temmuz darbe girişiminin başarısızlığı ve gelişen koşullar bizde yeniden uzlaşılabilir sınırlar içerisinde demokratik ve gelişmeye açık bir gelecek umudu doğurdu. Şimdiki şirketimiz StratejiCo. olarak yaptığımız stratejik öngörü çalışmasını da bunun bir umuttan daha fazlası olabileceğini gösterdi.

Türkiye'de kişilerin birbirlerine ve kurumlara olan güveninin inşa edilmesi kolay olmayacak. Ancak bu sürecin daha güzel günlere doğru yol alması hepimizin taşın altına elimizi sokmasıyla mümkün. Biz de StratejiCo. olarak bu konuda kendi alanımızda elimizden gelen desteği vermeye hazırız. Analizlerimizi önce kendi çevremize ve ilişkide olduğumuz kurumlara açacağız, sonra da dış dünyaya. Belki çok büyük bir katkı değil; ama eminim ki bu tür küçük katkılar ses vermeye başlarsa parçalarının basit toplamından çok daha fazla ve anlamlı bir senfoni ortaya çıkacaktır. Geleceğin Türkiye'sinin senfonisi. Bunu da bizler hep beraber yazıp seslendireceğiz.

Bu okuduğunuz bölüm bir giriş yazısı. Bundan sonra üç bölüm daha sırasıyla yayınlanacaktır. Birinci yayın, kalkışmanın nedenleri ile ilgili günlük basın ve yüzeysel yorumlardan mümkün olduğunca arındırılmış bir analizi içerecektir. İkinci bölüm, içinde bulunduğumuz süreçte neler olabileceğine dair bir senaryo analizini içerecektir. Üçüncü bölüm ise "Geleceğin Türkiyesi'ni üzerine inşa etmemiz gerektiğini düşündüğümüz temel değerler hakkında olacaktır.

Her bölümün ana fikri şahsıma aittir. Ancak, çalışma arkadaşlarımın bu fikirlerin oluşmasında çok değerli katkıları oldu. Günümüzde yazıların standartları genellikle 20 dakikalık TED konuşmaları ve 140 karakterlik tweetlerle sınırlı olsa da konunun önemi açısından bu yazının kapsamı daha derin analizleri hak ediyor. Bu nedenle yazılarda okunabilirlik ile derinlik arasında sorun yaşadığımı itiraf etmeliyim. Daha kapsamlı bilgiye ihtiyaç duyan veya tartışmak isteyen herkes bana ekteki e-posta adresimden ulaşabilir. Makaleyi rahatlıkla başkaları ile paylaşabilir ya da almak istemediğinizi belirtebilirsiniz.

Umarım sizler de görüşlerinizi belirtirsiniz ve birileri daha bu senfoniye katılır. Güzel günler görmek umuduyla.

I. Giriş

Darbeyi Hazırlayan Tarihsel Süreç ve Recep Tayyip Erdoğan'ın Doğuşu

Türkiye, 15 Temmuz 2016 tarihinde Cumhuriyet tarihinin en önemli kırılmasını yaşadı. Bu kırılmanın nedenlerini anlamak geçmişle hesaplaşmaktan çok geleceği doğru inşa etmek için önemlidir. Şu anda geleceği öngöremeyebiliriz; ama daha iyi bir gelecek tasarımını tartışabiliriz. Bu tasarımın ana hatlarını belirledikçe bir yandan da geleceğimizi inşa etmeye başlayabiliriz.

Ancak insanoğlu doğal yapısı gereği geçmişle hesaplaşmadan geleceği doğru tasarlayamayacağına inanır. Tıpkı vücudumuzun hastalıklara karşı gösterdiği reaksiyon gibi sonuna kadar hastalığın kaynağını yok etmeye çalışır veya en azından kısa bir süre içerisinde tekrar yeşeremeyecek bir hale getirmeye çalışır. Bu amaçla geliştirdiği önlemler vücudun tekrar aynı hastalığa yakalanmasını önler. Hastalık yenilip karşı önlemler geliştirilince durum normale döner ve savunma mekanizması normal bağışıklık sistemine emanet edilir. Artık sistemde bu eski düşmanın bilgileri kayıtlıdır. Ne zaman tekrar ortaya çıkmaya kalksa tespit edilip önlemler alınır.

En tehlikeli hastalıklar üç tür (aslında daha fazla ama baz bunlardır) stratejik davranış gösterirler. Birincisi iyi ve yararlı bir başka maddeyi taklit ederler. Bağışıklık sistemi kandırılır. İkincisi mutasyona uğrar, yani kendini değiştirir başka bir hale getirir. Üçüncüsü uyur veya ölü taklidine geçer. Karşı tarafı yok edip yerine geçme üzerine programlanmış bu düşman mikroplar güçlü bir bağışıklık sistemine karşı açık ve mert bir savaş veremeyeceklerini anladıklarında zora karşı zor yerine zora karşı hileye başvurur. Mikrop veya virüsler bunu bize karşı düşman oldukları veya kızdıkları için değil doğaları gereği yaparlar. Onların yaşamları böyle gelişmiştir ve onlar başka türlüsünü bilmezler. Onların nazarında doğru olan da budur. FETÖ/PDY bu üç stratejiyi de 15 Temmuz öncesinde uygulamıştır.

Tabi bu metafor, biyolojik gerçeğin çok basitleştirilmiş hatta nerdeyse karikatürize edilmiş halidir; ama temel prensibi anlamamızı sağlar. Ben, insanın bilişsel ve sosyal davranışlarının temel biyolojik prensiplerin taklit edilerek oluştuğuna inanıyorum. Bu nedenle Gaudi'nin dediği gibi doğa en iyi öğretmendir. Geçmişle hesaplaşma yaşamımızı idame ettirmenin ve daha iyi yaşam kurabilmenin bir parçasıdır. Çünkü öğrenmeyi sağlar. Sosyal olaylarda da öğrenme; analizler ve tespitlerin yapılması sonra da kültürel yapıya öğrenilmiş kodların aktarılmasıyla olur. Kısacası bizim sosyal bağışıklık sistemimiz kurallar ve ilkelerin konulmasının yanı sıra kültürümüzün gelişmesiyle oluşur. Demokratik sistemlerde bu anlamda bir kültür oluşması ile de sürdürülebilir hale gelir.

> Geçmişle hesaplaşma yaşamımızı idame ettirmenin ve daha iyi yaşam kurabilmenin bir parçasıdır. Çünkü öğrenmeyi sağlar.

Her kültürün genel kabul görmüş bir sistematiği vardır. Kültürel sistematik iyi ve kötüyü ayırmamızı sağlayan değerleri, doğru-yanlış davranış normlarını ve davranışların sonuçlarını yani ödül ve cezaları tarif eder. Ancak bu görünen ve bilinen tarafıdır. Bunun altında toplumun bilinçaltına yerleşmiş çok daha kuvvetli belki de binlerce yıldır varlığını devam ettirmiş temel bazı varsayımlar ve inanışlar yatar. Aysbergin üstünü beğenmeyip bir buzdağını tıraşlar gibi tıraşlayıp üzerine yeni bir tepeyi şapka gibi yerleştirmeye kalkarsanız altıyla uyuşmazlık başlar ve daima alt taraf üstü yok eder. Peter Drucker'ın "Kültür stratejiyi kahvaltı niyetine yer." sözü bunun için geçerlidir.

Diğer yandan sosyal sistemler biyolojik sistemlerden çok daha hızlı değişir. Değişimlerin sonucunda toplumlar gelişen ve ilerleyen ana akımlara adapte olmak zorundadırlar. Aksi halde yok olan uygarlıklar gibi birçok örnek arasına katılır. Eğer bu değişimin ana dinamikleri o toplumun kendi içerisinde gelişmişse o toplum kendi sosyal sistemini bazen evrimci bazen devrimci bir şekilde buna uygun hale getirir. Eğer kendi kültürü içerisinde gelişen bir dinamik değilse ve toplum buna ayak uyduramazsa yok olur. Osmanlı Devleti'nin başına gelen de budur. Diğer yandan toplumsal adaptasyon sadece ekonomik alt yapıyı ve yaşam biçimini değiştirerek

yapılırsa bir müddet sonra toplumsal uyumsuzluk başlar.

Değişim ekonomik alt yapının yanı sıra kurumlar ve kültürün alt yapısında (temel varsayımlarında ve inançlarında) yapılırsa gerçek bir adaptasyon oluşur, toplum tıpkı aşılanmış bir fidan gibi kendi iyi özelliklerini ortaya koyarak eski kösteklerinden kurtulur ve yeni özellikleri içselleştirir.

Aslında Türkler ve Anadolu medeniyetlerinin birçoğu için bu yeni bir şey değildir. Türkler Müslümanlığı kabul ettiklerinde kendi sosyal üstyapılarına göre daha ileri ve gelişen bir yapıyı aldılar. Şamanizm'den ve göçebelikten gelen ayak bağı haline gelmiş varsayımlarını ve inançlarını da değiştirdiler. Bu arada hakim oldukları coğrafyada Müslümanlığa da kendi kültürlerinden birçok özelliği kattıklarını biliyoruz. Osmanlının Roma imparatorluğundan 'devşirme' kültürünü aldığını ve içselleştirdiğini biliyoruz. Bu örnekler çoğaltılabilir ama yöntem aynıdır.

Batının ilerlemesi ve Osmanlı'nın uyum sağlama çabalarının yetersizliği bir cihan imparatorluğunun yıkılmasına neden oldu. Bağımsızlık savaşı ile Atatürk ilerleyen Batı'ya adapte olabilecek bir cumhuriyet kurdu. Bu tercih yapılmasaydı Türklerin bir yurdu olmayacaktı. Cumhuriyet muasır medeniyetler seviyesinin üstüne çıkmayı hedeflemişti. Bu hedef doğrultusunda Atatürk üstyapıda birçok değişim yaptı. Bunların önemli bir kısmı kabul gördü bir kısmı kayboldu gitti. Ancak en önemli değişim bu alanda olmadı. Toplumun bilinçaltında var olan kendisinin ümmet olduğu varsayımını ve yönetenlerin Allah'ın gücünü temsil ettiği inancı değişti. Atatürk tabii ki bunu tek başına ve birden bire yapmadı. Uzun yıllardır var olan yönetim bunalımının ve gerilemenin nedeninin dünyanın gelişimine uyum olduğu konusunda toplumun mutabakatını da sağladı. Yeni rejime de Cumhuriyet dedi ve sultanın yerine kendini değil milletin iradesini koydu. Atatürk bu rejimin yönetim biçimi olarak demokrasiyi getirmedi. Bence çoğunluk sistemine dayalı ve batılı bir demokrasinin ancak sanayii devrimini tamamlamış ve kendini koruyabilecek bir bağışıklık sistemi-kültürü olan toplumlarda sağlıklı işleyeceğini düşündü. Temel varsayımı değiştirmek, ekonomiyi geliştirmek ve yeni kurumların oluşmasıyla buraya gidilebileceğini düşündü. Maalesef zaman içerisinde bu dönüşüm tamamlanamadı. Demokrasi sık sık rejimin tehlikede olduğu sinyaliyle kesintiye uğradı. Dahası ümmet yerine millet varsayımı değiştirilmiş ve Cumhuriyet kurulmuştu. Ama çoğunluğa güvenmeyen yönetici elit toplumsal mutabakatı sağlayacak temel kültürel varsayımları değiştirmeye yanaşmıyordu. İlginç olan ise bu yönetici elitin bunu kendi maddi ve kişisel çıkarları için değil Cumhuriyetin ve Vatanın bekası için yaptıklarına inanmalarıydı. Türk Silahlı Kuvvetleri, bürokrasi , eğitim ve yargı içerisinde hakim olan bu kesimler daha önceki deneyimlerden öğrendikleri ve bilinçaltlarına kazılmış olan düşmana karşı Cumhuriyeti korumayı her şeyden önemli görüyorlardı. Diğer yandan halkta da bir ortak düşman olduğu takdirde birlikte davranma, kenetlenme artık kültürel bir iç güdü halindeydi. Özellikle yüzyıllar süren gerileme dönemi ve Anadolu'nun içine kadar gelen düşman korkusu bu yönetici elitin varlığının ve müdahalelerinin halk nezdinde meşruiyetini oluşturuyordu. Her toplumsal istek ve hareket ya bizi yıkmak isteyen dış düşmanların kışkırtması ya da geçmişte ülkeyi bu hale düşüren irticanın eseriydi. Elitler için ilk öncelik vatanın korunmasıydı artık. Muasır medeniyet ideali-vizyonu sonraya bırakılabilirdi.

> "Türk Silahlı Kuvvetleri, Bürokrasi , Eğitim ve Yargı içerisinde hakim olan bu kesimler daha önceki deneyimlerden öğrendikleri ve bilinçaltlarına kazılmış olan düşmana karşı Cumhuriyeti korumayı her şeyden önemli görüyorlardı."

Korumanın, var olanı muhafaza etmenin temel saik olduğu durumlar genellikle gelişmenin frenlendiği durumlardır. Hele bu durum toplumda hakim kültürel davranış haline gelmişse toplum sağlıklı gelişmesi için gerekli olan optimal dengeye gelemez. Daha alt düzeyde sub-optimal yani vasat altı diyebileceğimiz bir dengeye razı olur. Beklentilerini yaşam biçimini da buna göre adapte eder. Genellikle bu toplumlar kapalı toplum olma eğilimindedirler. Bu tür toplumlar kendi dışındaki gelişmelerden korkar ve adaptasyonu geciktirir. Osmanlıda gerileme dönemiyle başlayan bu refleks Mustafa Kemal'in önderliğinde aşılmaya çalışılmış; ama ne yazık ki daha sonra yine kullanılmıştır. Osmanlı İmparatorluğu'nun belirleyici özelliği olan fetih, gelişme, cesaret ve ilerleme yok olduğu

gibi yerini koruma, korku ve kapanmaya bırakıyor. Türkiye Cumhuriyeti'nin de gelişmesine, dışa açılmasına ve ilerlemesine giderek engel olan bir yönetim tarzı ortaya çıkıyordu. Üstelikte bu kendi şahsi çıkarı veya yönetim hırsı olan bir diktatör tarafından değil halkın içinden gelen sonradan elitleşen kesimlerce yapılıyordu. Her sub-optimal denge gibi bu denge de sürdürülebilir değildi. Ya gerileyerek yok olacak ya da toplum bu dengeyi bozacaktı. İlginç olanı kendini koruma amacını samimi bir şekilde taşıyan bu davranış giderek kendini yok etmeye doğru ilerliyordu.

Gelecek yazıda bu davranışı değiştirmeyi kendine misyon edinmiş bir lider – Özal'ın- yaklaşımına değineceğiz.

Lütfen daha fazla kişinin makaleden faydalanabilmesi için sosyal ağlarınızda paylaşınız.

Soru ve Yorumlar Makale hakkındaki soru ve görüşlerinizi duymaktan memnuniyet duyacağız. info@stratejico.com adresinden bize ulaşabilirsiniz.

Hakkımızda StratejiCo. 1987'den beri Avrasya bölgesinde uluslararası firmalara ve kamu kurumlarına danışmanlık sağlayan bağımsız bir kurumsal ilişkiler ve kamu ile iletişim danışmanlığı şirketidir.

Yasal Uyarı

Bu rapor StratejiCo. tarafından, kamuya açık kaynaklardan toplanan bilgilere dayanarak hazırlanmıştır. Bu raporda ortaya konan görüş ve öneriler StratejiCo.'nun resmi görüşünü yansıtmamaktadır. Bu içeriğin amacı okuyucularımıza kendi işleriyle ilgili farklı bakış açıları sunmaktır. StratejiCo. burada sağlanan bilgilere dayanarak alınan kararlardan sorumlu tutulamaz.

Copyright © 2016 Bütün hakları saklıdır.